

जानकी गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: १

संख्या: २५

प्रमाणिकरण : २०७७।१।२८

प्रकाशन : २०७७।१।३१

भाग-२

जानकी गाउँपालिकाको बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी जानकी गाउँपालिकाले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

१) पृष्ठभूमि

बालबालिकाको सुरक्षा, संरक्षण, विकास र सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै बालअधिकारको सम्मान, पालना, संवर्धन, परिपूर्ति एवं बालमैत्री स्थानीय तहको निर्माण गर्दै बालबालिकाको सर्वोत्तम हित कायम गर्न, बालअधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, नेपालको संविधान, प्रचलित बालबालिका सम्बन्धी विद्यमान कानूनहरू तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले परिकल्पना गरेको विषयहरूलाई कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनिय भएकोले, नेपालको संविधान को भाग १८ धारा २२६ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको परिच्छेद १५को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो कार्यविधि बनाईएको छ ।

.२) बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी राष्ट्रिय नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थाहरु:

नेपालको संविधान, २०७२ को धारा ३९ ले बालबालिकाको हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरी संवैधानिक व्यवस्थाको प्रत्याभूति गरेको छ। उक्त धारा ३९ को दफा १ मा प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहित नामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ। (२) प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सर्वाङ्गीण व्यक्तित्व विकासको हक हुनेछ। (३) प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बाल सहभागिताको हक हुनेछ। (४) कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्य जोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइनेछैन। (५) कुनै पनि बालबालिकालाई विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइनेछैन। (६) कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्ना वा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यम वा प्रकारले दुर्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनै प्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन। (७) कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थान र अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइने छैन। (८) प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ। (९) असहाय, अनाथ, अपाङ्गता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुने छ भनी व्यवस्था गरेको छ।

बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ मा नाम र पहिचानको अधिकार, उचित स्याहार, हेरचाह, पालनपोषणको अधिकार, पोषण एवं स्वास्थ्यको अधिकार, गोपनीयताको अधिकार, प्रारम्भिक बालविकास, शिक्षाको अधिकार, भेदभावविरुद्धको अधिकार, खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक अधिकार, सुचना तथा सहभागिताको अधिकार, न्यायको अधिकार, बाबुआमासँग भेटघाट र सम्पर्क गर्ने अधिकार, अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता, संस्था खोल्न र शान्तिपूर्वक भेला हुने अधिकार लगायत बाल संरक्षण, बैकल्पिक हेरचाह पुर्न स्थापना, बाल कल्याण सम्बन्धि संस्थागत व्यवस्था गर्नुपर्ने उल्लेख गरिएको छ।

स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४को दफा १२मा बाल उद्यान निर्माण गर्ने (क २) शिशु स्याहार तथा बालविकास केन्द्र निर्माण, (ग १) बाल मैत्रि बडा बनाउने (ग २९) अभिलेख तयार गर्ने (ग ३०) बाल विवाह, बाल श्रम, छाउपडी, कम्मरी, बेचबिखन, हिंसा, छुवाछुत विरुद्ध कार्य गर्ने (ग ३२) सडक बालबालिकाको उद्धार तथा पुर्नस्थापना (ग ३६) गर्ने कार्य जिम्मेवारी तोकिएको छ।

बालबालिकासम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, २०६९ मा बाल अधिकारविरुद्धमा हुने सबै प्रकारका शोषण, दुर्यवहार र भेदभावको अन्त्य गर्नु तथा विभेद, दुर्यवहार, हिंसा, बञ्चितकरण, शोषण, अपहेलना लगायत बालबालिकालाई हानी पुर्याउने सबै अवस्थाबाट संरक्षण प्रदान हुने अवस्थाको सुनिश्चित गर्ने, बाल बचावट, बाल विकास, बाल अधिकार संरक्षण तथा बाल सहभागिताका सम्बन्धित विषयमा बाल-मैत्री वातावरणको प्रवर्द्धन गरी अधिकारमूलक सुविधा र सेवाहरुमा बालबालिकाको पहुँच बढाउने उद्देश्य रहेको तथा सो उद्देश्य परिपुर्तिका लागी बालबालिकाहरुसंग सम्बन्धित सबै कानूनहरुलाई बाल अधिकार महासन्धीलगायत र अन्तर्राष्ट्रिय तथा सार्कस्तरीय घोषणाको मापदण्डअनुसार सुधार गरिनेछ र बाल अधिकार सुनिश्चित गर्न आवश्यकता अनुसार नयाँ कानूनको निर्माण गरिने समेत उल्लेख गरिएको छ। नीति नं. ८.१७ मा “ भनी उल्लेख गरिएको छ।

यसैगरी बाल श्रम विरुद्धको गुरुयोजना मा दफा १० को ग मा “गुरुयोजना कार्यान्वयनमा स्थानीय तहको जिम्मेवारी र भूमिका गहन रहने, घर परिवार देखि उध्योग प्रतिष्ठानसम्म बाल श्रम भए नभएको अनुगमन गर्ने, बाल श्रम निवारणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र स्थानीय स्तरमा चेतना अभिवृद्धि गर्ने जिम्मेवारी तथा ग्रामिण क्षेत्रबाट बालश्रमिक आपुर्ति हुने सम्भावना बढी भएकाले आपुर्ति नियन्त्रणको कार्य

गाउँपालिकाको हुने र बाल श्रम उपभोग गर्ने कार्य शहरमा हुने भएकाले बाल श्रम निषेध र निवारणको मुख्य जिम्मेवारी गाउँपालिका र नगरपालिकाको हुने” भनी उल्लेख गरिएको छ ।

बालमैत्री शासन राष्ट्रिय रणनीतिमा “मुलुकका सम्पुर्ण बालबालिकालाई बाच्च पाउने अधिकार, संरक्षणको अधिकार, विकासको अधिकार र सहभागिताको अधिकार सुनिश्चित हुने गरी समावेशी र समतामूलक समाजको स्थापनामा स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ, सक्षम र जवाफदेही तुल्याउने रणनीतिक सोच रहेका” उल्लेख गरिएको छ ।

३). जानकी गाँउपालिकामा बालबालिकाको अवस्था :

जानकी गाँउपालिकाको कुल जनसंख्या ४२३६५ रहेको छ । जस मध्ये पुरुषको जनसंख्या २१५७५ र महिलाको जनसंख्या २०७९० रहेको छ उक्त जनसंख्या मध्ये बालिका १०४३१ र बालक ११५१२ गरी जम्मा १८ वर्ष मुनिका बाल बालिकाहरुको जनसंख्या २१९४३ रहेको छ जुन कुल जनसंख्याको करीव ५० प्रतिशतहुन आउदछ । जन्म दर को अवस्थाहेर्दा बालिका भन्दा २४७५ जना बालक बढी रहको र बालकको । यस गापाका बालवाकिकाको श्वास्थ्येका अवस्थामा उल्लेखनिय सुधार गर्न आवश्यक देखिन्छ । अझै पनि यस गाँउपालिकाका बालबालिकाहरु आधारभुत शिक्षाको बहुच वाट टाढा रहेका छन् ।

४. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:(क) यस यस कार्यविधिको नाम “ बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको कार्यविधी, २०७५” रहेको छ ।

(ख) यो निर्देशिका कार्यपालिकाले स्वीकृत गरे पश्चात तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

५. परिभाषा : बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

क) “संविधान” भन्नाले नेपालको संविधान, २०७२ लाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “ऐन” भन्नाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “कार्यविधि” भन्नाले जानकी गाँउपालिका द्वारा जारी गरिएको बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको निर्देशिका, २०७५ सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “ बालबालिका सम्बन्धी ऐन” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐ २०७५ लाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ङ.) “बालबालिका” भन्नाले १८ वर्ष उमेर पूरा नगरेका सबै व्यक्तिहरुलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(च) “बालबालिका डेक्स” भन्नाले जानकी गाँउपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयमा स्थापना गरिएको बालबालिकासम्बन्धी काम गर्ने डेक्सलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(छ) “सर्म्पक व्यक्ति (Focal Person) भन्नाले जानकी गाँउपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयमा स्थापना गरिएको बालबालिका डेक्समा रही काम गर्न तोकिएको व्यक्तिलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ज) “बाल अधिकार समिति” भन्नाले बालबालिकाको आधारभूत अधिकारहरुको संरक्षण तथा सम्बर्धन गर्नका लागि गठन गरिएका जानकी गाँउपालिकाले पालिकास्तरीय र वडा स्तरमा दफा ८.क.२ बमोजिम गठन गरेका समितिहरुलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

(झ.) “बालमैत्री स्थानीय शासन समिति” भन्नाले बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि (२०६८) तथा दफा ८.ग.१ बमोजिम गठन भएका समितिलाई सम्भन्नु पर्छ ।

(ञ) “बाल क्लब” भन्नाले विद्यालय तथा समुदायस्तरमा बालबालिकाहरुको सहभागितामा गठन भएका जानकी गाँउपालिका तथा सो को वडाकार्यालयमा दर्ता भइ संचालनमा रहेका बाल समूहहरुलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

- (ट) “संरक्षक भन्नाले अभिवावक बिहिन बालबालिबालाई अभिवावकत्व प्रदान गर्न बालकल्याण अधिकारी द्वारा नियुक्त गरीएको व्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) “बालक्लव सञ्जाल” भन्नाले पालिका तथा वडास्तरमा गठन भएका बालक्लवहरुको सञ्जाललाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ड) “गैरसरकारी संस्था” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका र स्थानीय तहसँग समन्वय गरी कार्यसञ्चालन गर्ने गैरनाफामूलक सामाजिक संस्था सम्झनुपर्छ ।
- (ढ) “स्थानीय तह” भन्नाले जानकी गाउँपालिका, लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ण) “बाल कोष” भन्नाले बालअधिकारको संरक्षण र सम्बर्धन गर्नका लागि जानकी गा.पा र यसका वडा मा खडा गरिएको बालकल्याण कोषलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (त) “प्रमाणपत्र” भन्नाले जानकी गा.पा मा दर्ता भएका बालक्लवहरुलाई दिइने सूचिकृत प्रमाणपत्र सम्झनु पर्छ ।
- (थ) “गाउँपालिका” भन्नाले जानकी गाउँपालिका लाई सम्झनुपर्ने छ ।
- (द) “अध्यक्ष” भन्नाले जानकी गा.पा को अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- (ध) “उपाध्यक्ष” भन्नाले जानकी गा.पा. को उपाध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।
- (न) “वडा” भन्नाले जानकी गाउँपालिकाका वडाहरुलाई सम्झनु पर्छ ।
- (प) “वडा अध्यक्ष” भन्नाले जानकी गाउँपालिकाका वडा अध्यक्ष लाई सम्झनु पर्छ ।
- (फ) “सभा” भन्नाले जानकी गाउँपालिकाको गाँउ सभालाई सम्झनु पर्छ ।
- (ब) “कार्यपालिका” भन्नाले जानकी गा.पा को कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।
- (भ) “वैकल्पिक हेरचाहको आवश्यकता भएका बालबालिका” भन्नाले अभिभावकत्व गुमाएका वा अभिभावकत्व पाउन नसकी संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका सम्झनु पर्दछ ।
- (म) “अनाथ बालबालिका ” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिमका अनाथ बालबालिका सम्झनु पर्छ ।
- (य) “आवासिय बालगृह” भन्नाले वैकल्पिक स्याहरकालागी प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई स्थापना भएको बाल गृह सम्झनु पर्छ ।
- (र) “कसुरजन्य कार्य” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम हुने फौजदारी कसूरसम्झनु पर्दछ ।
- (ल) “परिवार” भन्नाले बालबालिकाका बाबु, आमा, दाजु, भाइ वा अविवाहिता दिदी, बहिनी, हजुरबुबा, हजुरआमा सम्झनु पर्छ र सो शब्दले एकासगोलमा बस्ने नजिकका अन्य नातेदारलाई समेत जनाउँछ ।
- ६. उद्देश्य : यस कार्यविधिको उद्देश्य देहाय बमोजिम हुनेछ :-**
- (क) सबै प्रकारका बालबालिकाको अधिकारको संरक्षण तथा संवर्धन गर्न ।
- (ख) बालमैत्री स्थानीय शासन र विद्यालय शान्तिक्षेत्र अभियान प्रवर्द्धन गर्न ।
- (ग) बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न ।
- (घ) बालबालिकामाथि हुने हिंसा, दुर्व्यवहार, हानी र जोखिम न्यूनिकरण गर्न ।
- (ङ) बालबालिकाको अभिलेख (घटना व्यवस्थापन, सूचना, तथ्यांक, जन्मदर्ता व्यवस्थापन गर्ने ।
- (च) बालअधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि सरकारी, गैरसरकारी र अन्य सरोकारवालाहरुबीच समन्वय, सहकार्य र साभेदारी स्थापना गर्न ।
- (छ) बाल श्रमको न्यूनिकरण गरी अन्त्य गर्ने ।
- ७) बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण गर्न सञ्चालन गरिने कृयाकलापहरु :**
- बालबालिकाको अधिकारलाई स्थापित गर्न बाल संरक्षणकालागी विद्यमान कानूनलाई कार्यान्वयन गर्न देहाय बमोजिमका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिने छन:

- गर्भमानै बालबालिकाको लिंग पहिचान गर्ने, लिंगको आधारमा विभेद गर्ने र गर्भ पतन गर्ने प्रचलनलाई अन्त गर्नका लागि व्यापक प्रचारात्मक अभियान संचालन ।
- जन्म दर्ता सम्बन्धी सचेतना अभियान संचालन (टोलविकास, लैङ्गिक हिंसा निगरानी समुह, आमा समुह, स्वयम सेविका ,बालक्लव) तथा तथा ३५ दिन भित्र जन्मदर्ता गराउने अभिभावकलाई प्रशंसा तथा सम्मान ।
- जन्मदर्ता कम भएका क्षेत्रको पहिचान /तथ्याडक संकलन अभियान संचालन ।
- बाल विवाह रोकथाम तथा न्यूनिकरणका लागि सचेतनामुलक कार्यक्रम (टोलविकास, लैगिक हिंसा निगरानी समुह, आमा समुह, स्वयम सेविका ,बालक्लव) का साथै उद्धार तथा संरक्षण,
- मनोसामाजिक परामर्श, पुर्नस्थापना तथा टेवामुलक आय आर्जन कार्यक्रम ।
- बाल विवाह विरुद्धमा प्रचार प्रसार (रेडियो, टिभि, पत्रपत्रिका) ।
- बैबाहिक कार्यक्रम हुने धार्मिक तथा सार्वजनिक स्थलहरुमा बाल विवाह निषेधित अभियानसंचालन तथा रोकथामका लागि धामी, भ्रात्री, पुरोहित, पण्डित, लामा, पादरी आदीलाई सचेतनामुलक तालिम संचालन तथा घटनाको पहिचान तथा पैरवी अभियान संचालन ।
- निकृष्ट प्रकारको बाल श्रममा रहेका बालबालिकाको उद्धार र पुनस्थापना कार्यक्रम (अस्थायीबालगृह संचालन मार्फत पारिवारिक पुर्नएकिकरण) ।
- निकृष्ट प्रकारको बाल श्रममा रहेका बाल बालिको स्थिति विवरण संकलन, अद्यावधिक तथा प्रचार/प्रसार (कानुनी प्रावधान र सजाय) ।
- निकृष्ट प्रकारको बाल श्रममा रहेका बालबालिकाको क्षमता अभिवृद्धि/तालिम बालबालिकाविरुद्धहुने हिंसा, वेचविखन, शोषण, दुर्व्यवहार जस्ता घरेलु हिंसा सम्बन्धी सुचना व्यास्थापन(Software, Online) ।
- बालश्रम तथा बाल विवाह मुक्त वडा तथा पालिका घोषणा ।
- यस जानकी गाँउपालिका भित्र ब्यावसाय दर्ता गर्दा बालश्रम प्रयोग नगर्ने प्रतिबद्धता तथा नविकरण गर्दा बाल श्रम नरहेको भनि सिफारीस प्राप्त भए मात्र नविकरण गर्ने प्रचलनस्थापित गर्ने र जानकी गाँउपालिकाले कुनै पनि सम्झौता गर्दा बालश्रम प्रयोग गर्न नपाईने भनि अनिवार्य सर्त उल्लेख गर्नु पर्ने ब्यवस्था अवलम्बन गर्ने ।
- किशोरी जीवनोपयोगी सिप/तालिम/आयआर्जन कार्य सञ्चालन ।
- सडक, अपाङ्गता भएका एवं विपेश संरक्षणको आवश्यक रहेका बालबालिकाको पहिचान, उद्धार, सामाजिकिकरण तथा पुर्नस्थापनाका लागि आवाधिक तथा आवश्यकता अनुसार दिर्घकालिन गृहको स्थापना, संचालन एवं पारिवारिक सहयोग कार्यक्रम ।
- हिंसा, शोषण, दुर्व्यवहार, वेचविखन न्यूनिकरणका लागि घर, परिवार विद्यालय तथा समुदायमा सचेतनामुलक अभियान संचालन ।
- समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली स्थापना, क्षमता विकास तथा तथा परिचालन र बाल संरक्षण कार्ययोजना निर्माण र कार्यान्वयन ।
- शिशु स्याहार केन्द्रको स्थापना तथा संचालन ।
- बाल बालिकालाई लागू पदार्थ तथा कूलत बाट संरक्षण सम्बन्धि अभियान, दुर्व्यसनबाट पिडित बालबालिकाको उपचार परामर्श तथा पुर्नस्थापना कार्यक्रम ।
- घरपरिवार र समुदायबाट बालबालिका विरुद्धहुने हिंसा, वेचविखन, शोषण, दुर्व्यवहार जस्ता घरेलु हिंसा कम गर्ने सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि/तालिम ।

- हिंसा, वेचविखन, शोषण, दुर्यवहार, सडक तथा श्रमिक बालबालिकाको उद्धारका लागि उद्धार समिति गठन, क्षमता विकास कार्यक्रम ।
- हिंसा, वेचविखन, शोषण, दुर्यवहार जस्ता घरेलु हिंसा कम गर्नेका लागि सचेतना कार्यक्रम (लैंगिक हिंसा निगरानी समूह,सहकारी, टोल सुधार, बाल क्लब, आमा समुह,जनप्रतिनिधि ।
- कुनै पनि हिंसा, वेचविखन, शोषण, दुर्यवहारमा परेका तथा श्रम र सडकमा रहेका बालबालिकाको संरक्षणका लागि पुर्नस्थापना केन्द्र संचालन ।
- बाल संरक्षण सम्बन्धी समुदायमा आधारित बाल संरक्षण प्रणाली गठन, क्षमता विकास,संचालन तथा व्यवस्थापन ।
- बाल हिंसामा परेका बालबालिकाको उद्धार, कानुनी संरक्षण, परामर्श, पुर्नस्थापना तथा बालमैत्री न्यायिक संरचना सुदृढिकरण कार्यक्रम ।
- भयरहित शिक्षा तथा विद्यालय शान्ति क्षेत्र अभियान ।
- बाल हेल्पलाइन र बालबालिका खोज तलास केन्द्र संचालन सहयोग ।
- बाल यौन हिंसा शोषण तथा दुर्यवहारका साथै साइबर क्राइम तथा आधुनिक प्रविधिको दुरुपयोग सम्बन्धमा सचेतना अभियान, घटना व्यवस्थापन, वहस, पैरवी ।
- अपांग बालबालिकाकालागि विशेष शिक्षा, तालिम, सामाग्री वितरण, छात्रवृत्ति तथा संरक्षण कार्यक्रम ।
- समुदायमा आधारित संयन्त्रहरु बालक्लब, वडा बाल अधिकार समिति,बालमैत्री स्थानीय शासन समिति, वडा समिति, स्थानीय शासन तथा समुदाय विकास कार्यक्रम, आमा समूह आदिलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम,अभिमुखीकरण कार्यक्रमहरु ।
- बाल संरक्षणका लागि बाल कोषको स्थापना, विशेष हेरचाह र संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको संरक्षण गर्ने ।
- बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था, लगायतका निकायहरुको सुचिकृत गर्ने, सेवा मापन गर्ने तथा आवश्यक समन्वय, सहकार्य गरी बाल अधिकारको संबर्द्धनात्मक र संरक्षणात्मक कार्यहरु गर्ने गराउने ।
- बालमैत्री योजना तर्जुमा गर्ने कार्यान्वयन गर्ने, तथा त्यसको अनुगमन, मुल्याङ्कन र निरीक्षण गर्ने ।
- सफारिस संयन्त्र विकास, बाल अधिकार हननका सम्बन्धमा आएका उजुरीहरुलाई सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गरी पठाउने एवं समन्वयकारी भूमिका प्रदान गरिदिने ।
- बालबालिकाको निम्ति आकस्मिक सहयोगको तथा दीगो विकासका लागि श्रोत (आर्थिक,भौतिक तथा मानविय) व्यवस्था मिलाउने ।
- वार्षिक रुपमा बालकालिकाको स्थितीपत्र प्रकासन गर्नेघटना व्यवस्थापन प्रकृयालाई अवलम्बन गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।
- बालबालिका सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमको तयारी गर्ने विश्लेषण गर्ने
- बालबालिका सम्बन्धी समयानुकूल प्राथमिकता निर्धारण गरी विशेष अभियान घोषणा गर्ने,
- बालक्लब/बाल संञ्जाल तथा किशोरी क्लब/किशोरी क्लब संजाल गठन, दर्ता तथा परिचालन गर्ने
- बाल अधिकार हननका घटना अनुगमन तथा कार्वाहिकालागी सिफारीस
- अल्पकालीन आश्रय स्थल संञ्चालन, बालगृह अनुगमन नियमन तथा कार्वाही र सिफारीस
- बालबालिकाको हकअधिकारसँग सम्बन्धित तोकिएका अन्य कार्य गर्ने
- बैकल्पिक स्याहरकालागी सिफारिस,आपतकालिन उद्धार तथा संरक्षकत्व प्रदान,

द) बाल कल्याण सम्बन्धी संस्थागत कार्य

क. १) स्थानिय बालअधिकार समिति गठनः(१) बालबालिकाको अधिकार तथा हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा आवश्यक नीति निर्माण गरी गाँउपालिकालाई सिफारिस गर्ने काम समेतको लागि एक पालिकास्तरीय बाल अधिकार समिति रहने छ ।

(२) बाल अधिकार समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ :

✓ गाँउपालिकाको उपाध्यक्ष : संयोजक -	१
✓ सवै वडाका वडा अध्यक्षहरु: ६ जना सदस्य-	६
✓ गाँउपालिकाका शिक्षा शाखा प्रमुख: सदस्य-	१
✓ गाँउपालिकाका स्वास्थ्य शाखा प्रमुख: सदस्य-	१
✓ गाँउ प्रहरी प्रमुख: सदस्य-	१
✓ पत्रकार महासंघ अथवा स्थानिय पत्रकार -	१
✓ स्थानिय दलित अधिकार कर्मी सदस्य-	१
✓ स्थानिय स्वसेविकाहरु मध्येबाट सदस्य-	१
✓ बालअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत गैह्रसरकारी संस्थाहरुमध्येबाट सदस्य-	१
✓ बालक्लव / किशोरी क्लब संजालबाट: (१ बालक १बालिका): सदस्य -	२
✓ बाल अधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत बालबालिकाको क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याएका व्यक्ति वा विशेषज्ञहरुमध्येबाट संयोजकले मनोनयन गरेको एक जना -	१
✓ आपांगता भएका व्यक्तिहरुबाट सदस्य: -	१
✓ गापा शिक्षा समिति बाट महिला प्रतिनिधित्व हुनेगरी-	१
✓ महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख सदस्य सचिव -	१

(३) बाल अधिकार समितिले आवश्यकता अनुसार अन्य व्यक्तिहरुलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(४) समितिको मनोनीत सदस्यहरुको पदावधि चार वर्षको हुनेछ, र निजहरुलाई पुनर्नियुक्तिको लागि ग्राह्य हुनेछन् ।

(५) समितिले आफ्नो कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यकता अनुसार उपसमिति समेत गठन गरि कार्य गर्न सक्नेछ ।

(६) समितिलाई आवश्यक पर्ने कर्मचारी गाँउपालिकाले उपलब्ध गराउनेछ ।

क.२) समितिको बैठक:

(१) समितिको बैठक प्रत्येक महिनामा एक पटक महिनामा अन्य अवस्थामा आवश्यकता अनुसार बस्नेछ ।

(२) संयोजकको निर्देशनमा समितिको बैठक सदस्य सचिवले बोलाउनेछ ।

(३) समितिमा तत्काल कायम रहेका सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्यहरु उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) समितिको बैठकको निर्णय समितिको सदस्य सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

(५) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

क.३) बाल अधिकार समितिको काम कर्तव्य र अधिकारः(१) बालबालिकाको अधिकारको सम्मान,संरक्षण र संबर्द्धन गर्ने उद्देश्यले समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (क) विशेष हेरचाह र संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको संरक्षण गर्ने ।
- (ख) बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था,लगायतका निकायहरुको सुचिकृत गर्ने, सेवा मापन गर्ने तथा आवश्यक समन्वय, सहकार्य गरी बाल अधिकारको संबर्द्धनात्मक र संरक्षणात्मक कार्यहरु गर्ने गराउने ।
- (ग) बालमैत्रि योजना तर्जुमा गर्ने कार्यान्वयन गर्ने, तथा त्यसको अनुगमन, मुल्याङ्कन र निरीक्षण गर्ने ।
- (घ) बालअधिकारको संरक्षण र संबर्द्धनका निमित्त विभिन्न कार्यक्रम गर्ने ।
- (ङ.) बाल अधिकार हननका सम्बन्धमा आएका उजुरीहरुलाई सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गरी पठाउने एवं समन्वयकारी भूमिका प्रदान गरिदिने ।
- (च) बालबालिकाको निमित्त आकस्मिक सहयोगको तथा दीगो विकासका लागि श्रोत (आर्थिक, भौतिक तथा मानविय) व्यवस्था मिलाउने ।
- (छ) वार्षिक रुपमा बालकालिकाको स्थितीपत्र प्रकासन गर्ने ।
- (ज)घटना व्यवस्थापन प्रकृत्यालाई अवलम्बन गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।
- (झ) बालबालिका सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमको तयारी गर्ने विश्लेषण गर्ने
- (ञ) बालकालिकाको तथ्यांक संकलन गर्ने, अद्यावधिक गर्ने प्रकाशन गर्ने ।
- (ट) बालबालिका सम्बन्धी समयानुकूल प्राथमिकता निर्धारण गरी विशेष अभियान घोषणा गर्न सिफारीस गर्ने,
- (ठ) बालबालिकाको हकअधिकारसँग सम्बन्धित तोकिएका अन्य कार्य गर्ने
- (ड) समितिको सेवा सर्त तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

ख.१) वडा बालअधिकार समितिको गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) वडामा देहाय बमोजिमको वडा बाल अधिकार समिति गठन गरिनेछ ।

(क) वडा अध्यक्ष: संयोजक -	१
(ख) वडा स्तरीय विद्यालय शिक्षकहरुमध्येबाट १ जना: सदस्य	१
(ग) स्वास्थ्य चौकी प्रमुख सदस्य १ जना सदस्य	१
(घ) महिला स्यसेबिका वा आमा समूहहरु मध्येबाट १ जना: सदस्य	१
(ङ.) सम्बन्धित वडामा बालअधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत गैह्रसरकारी संस्था समुहहरु मध्येबाट १ जना: सदस्य	१
(च) स्थानिय प्रहरी प्रमुख सदस्य	१
(छ) वडा बालक्लव संजालबाट कम्तिमा १ बालिका सहित २ जना: सदस्य	२
(ज) आदीवासी, जनजाती, अल्पसंख्यक, दलित तथा पिछडिएका वर्गसमुदायको यथासम्भव प्रतिनिधित्व हुनेगरि नागरिक समाजबाट कम्तिमा १ महिला, १ अपाङ्गता भएको व्यक्ति बाट सहित ४ जना: सदस्य ।	४
(झ) वडा सचिव : सदस्य सचिव ।	१

ख.२) वडा बाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- ((क) विशेष हेरचाह र संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिकाको संरक्षण गर्ने ।
- (ख) बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था,लगायतका निकायहरु संग समन्वय सहकार्य गरी बाल अधिकारको संबर्द्धनात्मक र संरक्षणात्मक कार्यहरु गर्ने गराउने ।
- (ग) बालमैत्रि योजना तर्जुमा गर्ने, सो कार्यान्वयन गर्ने, तथा त्यसको अनुगमन, मुल्याङ्कन र निरीक्षण गर्ने ।
- (घ) बालअधिकारको संरक्षण र संबर्द्धनका निमित्त विभिन्न कार्यक्रम गर्ने

(च) बाल अधिकार हननका सम्बन्धमा आएका उजुरीहरूलाई सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गरी पठाउने एवं समन्वयकारी भूमिका प्रदान गरिदिने ।

(छ) बालबालिकाको निमित्त आकस्मिक सहयोगको तथा दीगो विकासका लागि श्रोत (आर्थिक, भौतिक तथा मानविय) व्यवस्था मिलाउने ।

ट) बालबालिका सम्बन्धी वडा नीति तथा कार्यक्रमको तयारी गर्ने, लागु गर्ने

(ड) बालबालिका सम्बन्धी समयानुकूल प्राथमिकता निर्धारण गरी वडा स्तरिय विशेष अभियान घोषणा गर्ने,

(ढ) बालबालिकाको हकअधिकारसँग सम्बन्धित तोकिएका अन्य कार्य गर्ने

(ण) समितिको सेवा सर्त तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

ख.३) समितिको बैठकसम्बन्धी कार्यविधि:

(क) समितिको बैठक महिनामा कम्तीमा एक पटक बस्नेछ ।

(ख) समितिको बैठकमा बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(ग) समितिको बैठकमा कम्तीमा ५१ प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा गणपुरक संख्या पुगेको मानिनेछ । बहुमतको निर्णयलाई बैठकको निर्णय मानिनेछ ।

(ङ) वडा बालसंरक्षण समितिको पदावधि चार वर्षको रहने छ ।

ग.१) बालमैत्री शासन समिति, बालबालिका डेक्सको स्थापना र संचालन

बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन, काम कर्तव्य र अधिकार बाल बचाउ, बालसंरक्षण, बालविकास र बाल सहभागिताको विषयमा स्थानीय तहको नीति, संरचना, पद्धति र कार्यप्रकृत्यामा मुलप्रवाहीकरण गर्नका लागि बालमैत्री स्थानीय शासन रणनीति २०६८ ले दिएको अधिकारका आधारमा एक बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन हुनेछ । जसमा निम्नानुसारका सदस्यहरू रहनेछन ।

(१) अध्यक्ष, जानकी गाँउपालिका - अध्यक्ष

(२) उपाध्यक्ष, जानकी गाँउपालिका - उपाध्यक्ष

(३) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत - सदस्य

(४) वडा अध्यक्षहरूमध्ये बाट (२ जना) सदस्य

(५) स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख/प्रतिनिधि (१ जना) -सदस्य

(६) शिक्षा शाखा प्रमुख/प्रतिनिधि (१ जना) -सदस्य

(७) गाँउ प्रहरी प्रमुख/प्रतिनिधि (१ जना) -सदस्य

(८) गैसस प्रतिनिधि (महिला र बालबालिकाको क्षेत्रमा कार्यरत), पत्रकार महासंघ प्रतिनिधी र उध्योग बाणिज्य संघ प्रतिनिधी बाटगरी (३ जना) -सदस्य

(९) स्थानीय विद्यालय वा स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति मध्येबाट गाँउपालिकाले मनोनयन गरेको प्रतिनिधि (२ जना) -सदस्य

(१०) गाँउपालिकामा कार्यरत महिला शिक्षिका वा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका मध्येबाट

गाँउपालिकाले मनोनयन गरेको प्रतिनिधि (२ जना) -सदस्य

(११) पालिकास्तरीय बाल/किशोरी संजालका प्रतिनिधि २ जना (कम्तीमा १ जना बालिका समेत) -सदस्य

(१२) गाँउपालिकाको बाल अधिकार समितिको प्रतिनिधी (१ जना) – सदस्य

(१३) स्थानिय दलित अधिकार कर्मी - (१ जना) सदस्य

(१४) महिला सहकारी, आमा समुह, प्रतिनिधी - (१ जना)सदस्य

(१५) प्रमुख, महिला तथा बालबालिका शाखा सदस्य –सचिव

ग.२) .बालमैत्री स्थानीय शासन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार :

१ बालमैत्री घोषणाकालागी नीतिगत निर्णयहरु गर्ने ।

२ बालमैत्री योजना तर्जुमा तथा गर्ने ।

३ बालमैत्री शासनका लागि अनुसुची ४ मा उल्लेख भए अनुसारको सुचक पुरा गर्नका लागि नेतृत्व तथा सहजिकरण गर्ने ।

४ बालसैत्री नगर निर्माणकालागी समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।

५ बालमैत्री घोषणाका लागि गरीनेकार्यहरुको समग्र अनुगमन गर्ने ।

घ) बालमैत्री स्थानीय शासन समितिको बैठक वर्षमा कम्तिमा ६ पटक वस्नेछ । बैठकको कार्यवीधि समिति आफैले तय गरे अनुसार हुनेछ ।

९) . **बालबालिका डेक्सको स्थापना :** (१) प्रत्येक वडा कार्यालयमा र गाउँपालिका कार्यालयमा बालबालिका डेक्स स्थापना गरिने छ । बालबालिका डेक्स संचालन गर्नको लागि कम्तिमा एक जना कर्मचारीलाई सम्पर्क व्यक्ति तोकिने छ ।

बालबालिका डेक्सको काम, कर्तव्य र संचालन देहाय बमोजिम हुने छः

(क) सबै प्रकारका बालबालिकाको तथ्यांक र सूचनाको अध्यावधिक गर्ने ।

“स्पष्टीकरण” सबै प्रकारका बालबालिका भन्नाले अपाङ्गता भएका, श्रमिक, सडक बालबालिका, अनाथ, असहाय, अशक्त, मानसिक असन्तुलन भएका र यौनिक अल्पसंख्यक समेतलाई बुझाउँछ ।

(ख) बालक्लव तथा बालक्लव सञ्जालहरुको दर्ता गर्ने ।

(ग) बालबालिका, र सरोकारवालाहरुबीच सम्बन्ध र समन्वय विस्तार गर्ने ।

(घ) बाल संरक्षण समिति, बालमैत्री स्थानीय शासन समिति, बाल संरक्षक, संरक्षक शिक्षक, प्रधान संरक्षक, बालक्लव, बालक्लव संजालहरुबीच समन्वय सहकार्य गर्ने ।

(ङ) बालअधिकारमा आधारित सहभागितामूलक विधिबाट बालबालिकासँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र क्रियाकलापहरुमा सहजीकरण गर्ने ।

(च) बालक्लव, बालक्लव संजाल गठन तथा बाल भेलाको सहजीकरण गर्ने ।

(छ) तोकेको बालबालिका सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

१०) बालक्लव, किशोरी क्लब तथा बालक्लव सञ्जाल, किशोरी क्लब संजालको गठन, परिचालन र दर्ता:

बालबालिकाको संगठित हुने अधिकारको प्रत्याभूति दिलाउन विद्यालय समुदायमा तथा विशेष गरी ४ प्रकारका बालक्लव गठन र सो को सञ्जालहरु गठन गरी गाउँपालिकामा दर्ता गरीने छन ।

“स्पष्टीकरण” विशेष भन्नाले अपाङ्गता भएका, श्रमिक, सडक बालबालिका, अनाथ, असहाय, अशक्त, बालगृहमा रहेका र यौनिक अल्पसंख्यक आदी समेतलाई बुझाउँछ । बालक्लव र बालक्लव/किशोरी क्लब/किशोरी क्लब सञ्जालको गठन, परिचालन र दर्ता प्रकृया कार्यविधि छुट्टै तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।

१०.१ बालक्लव तथा किशोरी क्लब सञ्जालहरुको गठन

बाल क्लव तथा किशोरी क्लबहरु बीच आपसी समन्वय, सहकार्य बढाउने तथा सवालहरुको सामूहिकीकरण गर्ने र एक आपसबाट सिकाईका अवसर सृजना गर्न बाल क्लव तथा किशोरी क्लब सञ्जालको गठन गर्न सकिनेछ । वडामा गठनभएका सबै बालक्लव तथा किशोरी क्लब समेटी प्रत्येक वडामा एक/एक वडास्तरीय बालक्लव तथा किशोरी क्लब/किशोरी क्लब सञ्जाल गठन गरिनेछन ।सबै वडाको बालक्लव तथा किशोरी क्लब सञ्जालको प्रतिनिधित्व हुने गरी गाउँपालिकामा एक पालिका स्तरिय बालक्लव तथा किशोरी क्लब/किशोरी क्लब सञ्जाल गठन गरिने छ ।

१०.२ बालक्लव तथा किशोरी क्लब सञ्जालहरुको दर्ता

बालक्लव/ किशोरी क्लब/किशोरी क्लब संजाल गठन तथा अध्यावधिक प्रत्येक वर्षको विद्यार्थी भर्ना अभियान पछि एक महिना भित्र गरी,संरक्षक र प्रधान संरक्षक शिक्षक तोकि विद्यालयको सिफारिस र सम्बन्धित वडाको सिफारिस समेतकोआधारमा गाउँपालिका महिला तथा बालबालिका शाखामा दर्ता गरिने छ। पलिकाल रितपूर्वक आएका बालक्लव किशोरी क्लब/किशोरी क्लव संजाल हरुलाई आवद्धता/सुचिकृतको अनुसुची १ अनुसारको प्रमाणपत्र र बालक्लवको विधान स्थानिय बाल अधिकार समिति संयोजक र बालकल्याण अधिकारीवाट प्रमाणित गराई बालक्लवहरुलाई उपलब्ध गराइने छ ।

११) बालबालिका संरक्षण कोष:

जोखिमपूर्ण श्रममा संलग्न रहेका, यौनशोषण, यौन दुर्व्यवहार, बेचबिखन वा ओसार पसारमा परेका, शारीरिक वा मानसिक यातना वा भेदभाव जस्ता दुर्व्यवहारबाट पिडित, अपाङ्गतामा भएका, दुर्घटनामा परेका वा प्राकृतिक वा दैवी प्रकोपमा परेका, हिंसाबाट प्रभावित एवं पिडित भएका, हराएको वा बेवारिसे अवस्थामा फेला परेका, ऋणको कारणले बन्धकमा रहेका वा जबरजस्ती श्रममा लगाई पिडित भएका, बाबु/आमा कारागार वा हिरासतमा रहेको वा कुनै कसुरको कारणले बेवारिसे भएका, बाबुआमा वा आफन्तजनको संरक्षणबाट बंचित भएका, सुस्त मनस्थीति भएका,अपहरण वा शरिर बन्धकमा परेका, सडक बालबालिका एच.आई.भि.संक्रमित तथा प्रभावित भएका बालबालिकालाई आकस्मिक सहयोग पुगाउ, तत्काल उद्धार, राहत र पुनर्स्थापना गर्ने कामका लागि पालिका तथा वडामा बाल कोष स्थापना गरिने छ । बालकोष परिचालन सम्बन्धी छुट्टै कार्यविधि तयार गरी सो को कार्यान्वयन गरिने छ ।

१२) बालकल्याण अधिकारी: बालबालिका सम्बन्धी ऐनको दफा ६०मा भएको ब्यवस्था अनुरूप जानकी गाउँपालिकामा बालकल्याण अधिकारी नियुक्त गर्ने छ । बालकल्याण अधिकारी नियुक्त नगरे सम्मकालागी महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुखलाई सो को जिम्मेवारी हुने छ ।

१२. बालकल्याण अधिकारीको कार्य जिम्मेवारी देहाय बमोजिम रहने छ ।

- बालकहरुको हक हितको संरक्षण तथा बालकल्याणसम्बन्धी पालिका स्तरीय योजना तथा कार्यक्रम
- तर्जुमा गर्न पालिका स्तरिय बालअधिकार समितिलाई सहयोग गर्ने ।
- बाल अधिकार समितिको निर्णय एवम् निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- बाल अधिकार समितिको स्वीकृत कार्यक्रमको आन्तरिक मूल्यांकन गराउने र त्यसको प्रगति विवरणहरु समितिको बैठकमा पेश गर्ने ।
- बाल अधिकार समितिको कार्य सञ्चालनको निमित्त आवश्यक स्रोतको खोजी गर्ने र प्राप्त स्रोतहरुको परिचालन गर्ने ।
- बाल अधिकार समितिको वित्तिय कारोवारको लेखा ठीकसंग राख्न लगाउने ।
- बाल अधिकार समितिकाको निर्णय बमोजिम संरक्षण बिहिन बालबालिकालालाई संरक्षकत्व प्रदान गर्ने, बालगृहका लागी सिफारीस गर्ने,
- आपतकालिन अवस्थामा रहेका बालबालिकाको उद्धार तथा पुनर्स्थापनाका कार्य गर्ने ।
- बालबालिकाको सर्वोत्तम हित निर्धारण गर्ने ।
- घटना ब्यवस्थापन प्रकृयालाई अवलम्बन गर्ने गराउने ।
- बालबालिकाका क्षेत्रमा नगरपालिकामा कार्यरत संस्थाहरु को सुचिकृत गर्ने ।
- बालअधिकार समितिले तोकेको अन्य कार्य गर्ने ।

१३) अनुगमन तथा निरक्षण: बाल अधिकार समितिले बालअधिकारको प्रचलन गराउन तथा बाल संरक्षणकालागी आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र अनुगमन गर्न समिति आफै वा अनुगमनका लागी टोली खटाई कम्तीमा पनि प्रतेक ३ महिनामा एक पटक अनिबार्य हुने गरी अनुगमन कार्य गर्ने छ । अनुगमन पश्चात प्राप्त तथ्य सहितको प्रतिवेदन बाल अधिकार समितिमा पेश गरी आवश्यक कारवाहिकालागी सरोकारवाल निकाय समक्ष सिफारिस गरिने छ ।

१४) बालबालिकाको उद्धार तथा पुर्नस्थापना सम्बन्धी कार्य क) कुनै पनि बालबालिकाका जोखिमपुर्ण अवस्थामा रहेको भेटिएमा वा सूचना प्राप्त भएमा उक्त बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ख्यालमा राखी प्रहरी प्रशासनको सहयोगमा उद्धार तथा पुर्नस्थापनाको कार्य गरिने छ । साथै घटना व्यवस्थापन प्रकृत्यालाई अवलम्बन गर्दै बालबालिकाको पुर्नस्थापना कार्य बालअधिकार समितिले गर्ने छ ।

ख) बालकल्याण अधिकारी वा प्रहरी कर्मचारी आफैले कुनै बेवारीस बालक फेला पारेमा वा अन्य कुनै व्यक्तिले बुझाउन ल्याएमा त्यस्तो बालकको सम्बन्धमा यथासम्भव तीन पुस्ते नाम, थर, ठेगाना, फोटो तथा शरीरमा रहेको कुनै विशेष चिन्हसहितको विवरण र औंठाको छापसमेत आफ्नो कार्यालयमा राखी त्यस्तो बालकलाई संरक्षणका लागी नजिकको बालकल्याण गृहमा जिम्मा लगाउने छ ।

ग) बेवारीस बालकको बाबु, आमा, नातेदार वा संरक्षकको पत्ता लगाउने प्रयोजनको निमित्त बालकल्याण अधिकारी, प्रहरी कार्यालय वा सम्बन्धित बालकल्याण गृह प्रमुखले त्यस्तो बालकको हुलिया तथा फोटोसहितको सूचना कुनै पत्रपत्रिकामा प्रकाशित गराउन वा सञ्चारको अन्य माध्यमबाट प्रशारण गराउन सक्नेछन् ।

१५) सजाय: कुनै संस्था, व्यक्ति वा निकायले परिच्छेद २ मा उल्लेखित बाल अधिकार उल्लङ्घन गरेमा, संरक्षक वा परिवारका कुनै सदस्यले आफ्नो दायित्व पुरा नगरेमा संघिय कानूनमा व्यवस्था भए अनुसार सजाय हुनेछ ।

१६) प्रोत्साहन पुरस्कारको व्यवस्था : बालसंरक्षण तथा सम्बर्द्धन कार्यमा उल्लेखनीय योगदान दिने व्यक्ति बालक्लव, सञ्जाल तथा संघसंस्था पालिकाले उचित प्रोत्साहन पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।

१७) कार्यविधिको व्याख्या गर्ने वा बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार : कार्यविधिको कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै दुविधा हुन गएमा सोको व्याख्या वा बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार जानकी गाँउपालिकाको कार्यपालिकालाई हुनेछ ।

१८) यसै बमोजिम हुने: यस कार्यविधिमा लेखिएजति कुरामा यसै कार्यविधि बमोजिम र अरुमा प्रचलितकानून बमोजिम हुनेछ ।

आज्ञाले,
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-१

(दफा ९(ग) सँग सम्बन्धित)

बाल क्लव / किशोरी क्लव दर्ता प्रमाणपत्रको नमुना

लोगो

जानकी गाँउपालिकाको कार्यालय

बाँके

प्रदेश नं. ५

नेपाल

दर्ता नं.

मिति:

श्री.....बालक्लव/ किशोरी क्लव

.....
बाँके जिल्ला जानकी गाँउपालिकावडा नं.....कोविद्यालय/समुदायमा गठन भएकोबालक्लव/ किशोरी क्लव लाई यस जानकी गाँउपालिकामा दर्ता गरी बाबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ को दफा १० ले व्यवस्था गरेअनुसार दर्ता गरी यो दर्ता प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ ।

बालअधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धन कार्यमा नेपालको संविधान, बालअधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९८९ तथा सबै बालबालिका सम्बन्धी कानुनहरुको अधिनमा रही यस पालिकाको बालमैत्री अभियानमा यहाँहरुको सकृय सहभागिताको अपेक्षा गर्दछौ ।

बाल अधिकार समिति संयोजक

बालकल्याण अधिकारी/महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख

बाल क्लव संजाल / किशोरी क्लव संजाल दर्ता प्रमाणपत्रको नमुना

लोगो

जानकी गाँउपालिकाको कार्यालय

बाँके

प्रदेश नं. ५

नेपाल

दर्ता नं.

मिति:

श्री.....बालक्लव संजाल/ किशोरी क्लव संजाल

.....
बाँके जिल्ला जानकी गाँउपालिकावडा नं.....कोवडा/पालिकामा गठन भएकोबालक्लव संजाल / किशोरी क्लव संजाललाई यस जानकी गाँउपालिकामा दर्ता गरी बाबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ को दफा १०.१ ले व्यवस्था गरेअनुसार दर्ता गरी यो दर्ता प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ ।

बालअधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धन कार्यमा नेपालको संविधान, बालअधिकार सम्बन्धि अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९८९ तथा सबै बालबालिकासम्बन्धी कानुनहरुको अधिनमा रही यस पालिकाको बालमैत्री अभियानमा यहाँहरुको सकृय सहभागिताको अपेक्षा गर्दछौ ।

बाल अधिकार समिति संयोजक

बालकल्याण अधिकारी/ महिला तथा बालबालिका शाखा प्रमुख